

dotta a Kúria tisztességtelen versenyperekben (P. IV. 3080/1928., Jogi Hírlap 1929. 352. 352., P. IV. 5422/1929., no. 1930., 1206.), valamint házassági bontóperekben (P. III. 3037/1926., no. 1927., 355. és Magánj. Dt. 1927., 52., P. III. 4972/1926., J. H. 1927. 938.)

2. *A tartós jogsérelem egy ideig való elnézése nem megbocsátás*; ami nyilván arra az alapgondolatra vezethető vissza, hogy a tartós jogsértés minden egyes pillanatban újból követtetik el és hasonló sérelemnek egy darabig való elviselése nem jelent pardont a később elkövetett ugyanoly fajtájú jogellenes cselekményért. Kimondja az elvet a fent már említett J. H. 1927., 938. számú döntés is. Más döntések: Az ideiglenes nőtartási perben a különélésre okot adó házastársnak a különélés megkezdéséig tartó vétkes viselkedése nem exkulpálódik azáltal, hogy a vétkes fél azt egy ideig tűrte (P. III. 3230/1929., J. H. 1930. 533.); az állagörökösök az özvegy ágyassága címén, amely még az ítélőhatalkör is tart, az özvegyi jog elvonását kérhetik és nem lehet megbocsátásra követtetni abból, hogy az állagörökösök rögtön az ágyasság kezdetekor nem léptek fel. (P. I. 5777/1928., no. 1930. 1473.)

Végül egy nem civiljogi eset. (Pénzügyi és Közigazgatási Jog Tára 1924., II. sz.) Valamely állásra nem kellő minősítésű egyént választanak meg. A megválasztás elleni panasz 15 napon túl adatik be, ennek dacára a Közigazgatási Bíróság (2628/1922. K.) egy régebbi elvi határozatára utalással elfogadta, mert „a törvénysértés folytonos azáltal, hogy valamely köztisztviselői állást oly egyén visel, aki arra törvény szerint képesítve nincs.“

A felhozott esetekből látjuk, hogy vannak a jognak oly fogalmai, amelyek nem annyira a tétel szabályok, mint inkább a logika kategóriái és amelyek éppen ezért általános érvényűek.

Dr. Vági József

Az életbiztosítási szerződés első időszakának meghatározása a díjfizetés szempontjából. Az 1927. évi X. törvény-cikknek leglényegesebb újítása az a bifurkáció, amellyel különbséget tesz perelhető és nem perelhető életbiztosítási díjak között. A törvény rendelkezése szerint ugyanis az első időszakra járó díj perelhető és pedig a törvény 4. §-a értelmében abban az esetben, ha a biztosítás hatályának beálltakor, vagy még ezelőtt fizetendő díjat az esedékességtől 30 nap alatt a kötelezett meg nem fizeti, a biztosító — választása szerint — vagy a szerződés teljesítését követel-

heti, vagy pedig elállhat a szerződéstől. A törvény kimondja azt is, hogy a biztosítót a szerződéstől elállottnak kell tekinteni, ha a fenti 30 napi határidő eltelte után további 60 nap alatt díjkövetelését bírói úton nem érvényesíti.

A biztosítás hatályának beállta után fizetendő első időszaki díj lényegileg halasztott kötvénydíjnak tekintendő és erre vonatkozólag az 5. §. intézkedik, amey szerint abban az esetben, ha a kötelezett az esedékességkor, vagy az evégre engedélyezett fizetési halasztás elteltéig a díjat meg nem fizeti, a biztosító köteles a biztosítottat a mulasztás következményeire szóló figyelmeztetéssel ajánlott levélben felhívni, hogy a díjat a felhívás kézhezvételétől számított és 30 napnál rövidebbre nem szabott határidő alatt fizesse meg. A felhívás csak akkor maradhat el, ha a biztosító a szerződő felet az esedékesség napját megelőző 30 napnál nem korábban a jogkövetkezmények megjelölésével az esedékesség idejére és a fizetési kötelezettségére ajánlott levélben előre figyelmeztette s neki az utólagos teljesítésre az esedékességtől legalább 30 napi határidőt engedett. Ha az utólagos teljesítésre engedett határidő eredménytelenül telt el, a biztosítónak választása szerint joga van vagy a szerződés létesítését követelni, vagy pedig díjköveteléséről lemondva, a szerződést hatálytalannak mondani és esetleges káranak aránylagos megtérítését követelni.

Az idézett törvényes rendelkezések lényege tehát az, hogy egyrészt a biztosító szempontjából az első időszakra járó díj mindenképen perelhető és pedig akár a biztosítás hatályának beálltakor fizetendő díjról, vagy pedig a biztosítás hatályának beállta után fizetendő első időszaki díjról van is szó, míg a biztosított szempontjából a biztosítás hatályának beálltakor fizetendő első időszaki díj, tehát a kötvénydíj megfizetésére a törvény a kötelezetteknek automaticæ 30 napi halasztást engedélyez, a biztosítás hatályának beállta után fizetendő díjra; tehát az ú. n. halasztott kötvénydíjra vonatkozólag pedig a biztosító köteles a biztosítottat ajánlott levélben felhívni és az esedékességtől számított legalább 30 napi halasztást engedélyezni. Ebből következik, hogy mind a biztosító, mind a biztosított szempontjából az első időszak pontos meghatározása az ahhoz fűzött következmények miatt elsőrendűen fontos.

A törvény 2. §-ának 2. bekezdése szerint a biztosítási időszak, vagyis az az idő, amelyre a biztosítási díj mint egység van meghatározva: egy év, kivéve, ha a felek a biztosítási díjakat egy évnél rövidebb időszakok szerint állapítják meg. Egy évnél rövidebb időszakokra szóló részletfizetések kikötése egymagában nem jelenti ily rövidebb időszak megállapítását. A törvény e rendelkezése egészen

világos és az első időszaknak a meghatározása nem is ütközik a legtöbb esetben semmiféle nehézségbe, ha a szerződés megkötésének időpontja a biztosítás kezdetével és a kockázatviselés kezdő időpontjával egybeesik. Ezek az időpontok ugyanis csak látszólag azonosak, a gyakorlatban azonban ezeket élesen el kell határolni, mert előfordul, hogy a felek megállapodása értelmében a biztosítás későbbi vagy korábbi kezdettel lép hatályba.

A későbbi kezdettel kötött biztosításnál a biztosító már a szerződés megkötésekor követelheti a díjat, ha csak a felek ellenkező megállapodást nem létesítettek. Ebben az esetben az első időszak a biztosítási szerződés megkötésétől számít, nem pedig a kockázatviselés megkezdésétől, amely a felek egyező akarata szerint csak egy meghatározott későbbi időpontban áll be. Ez a dolog természete szerint nem is lehet másként, hiszen a biztosítás célja a kockázat áthárításán kívül a tőkegyűjtés is, amely ilyképen a kockázatviselést megelőzően is megkezdődhetik. Egyébként ez a felek akaratmegegyezésétől eltekintve sem mutatkozik egyik félre sem méltánytalannak, ha a törvény által az első időszakhoz fűzött következmények szempontjából vizsgáljuk a kérdést.

A biztosító szempontjából ugyanis az a lényeges, hogy a díjfizetés a megállapodás értelmében már a szerződés megkötésének időpontjától kezdve történik, tehát az első időszak is ettől az időponttól számítódik és az ettől az időponttól kezdve járó első időszaki díjat a biztosító perelheti. Ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy az első időszak a felek megállapodása szerint csak később kezdődő kockázatviselés időpontjától veszi kezdetét és csupán az ezen későbbi időponttól számítandó első időszak díját perelheti a biztosító, akkor az a furcsa és indokolatlan helyzet állana elő, hogy — *filius ante patrem* — a szerződés megkötésétől a kockázatviselés időpontjáig eltelt időszakokra járó díjat a biztosító nem perelhetné, mert ezek a folytatólagos időszakok megítélése alá esnének, míg a kockázatviselés időpontjától kezdődő időszak tekintetnek az első időszaknak.

A lényeg tehát az, hogy a későbbi kezdettel hatályba lépő biztosítás esetén az első időszak a szerződés megkötésének időpontjától veszi kezdetét, természetesen mindenkor feltéve, hogy a díjfizetés is ekkor veszi kezdetét. Megjegyezzük még, hogy a gyakorlatban ez az eset meglehetősen ritkán fordul elő, mert az esetek legnagyobb részében a szerződés megkötésének időpontja a kockázatviselés idő-

pontjával egybeesik és természetesen a díjfizetés is ekkor veszi kezdetét.

Sokkal gyakoribb eset az úgynevezett antedatált biztosítási szerződések esete, amikor a felek közös beleegyezéssel elfogadott fikció alapján a biztosítási szerződés megkötésének időpontját megelőző időben veszi kezdetét, míg a kockázatviselés természetesen csak a szerződés megkötésekor kezdődik. A dolog természete szerint a kockázatviselés nem is történhet visszamenőleg és a szerződés megkötését megelőző időre járó díjak tulajdonképpen nem is a kockázatviselés ellenértékét alkotják, hiszen erre az időre a biztosító kockázatot nem viselt, hanem a már lejárt időre vonatkozó utólagos díjfizetéssel a biztosított azt a kedvezményt váltja meg, hogy a meghatározott időre kötött biztosítás időtartama a szerződés megkötése előtti már lejártnak tekintett időtartammal megrövidül és a biztosítási összeg kifizetése, vagy a biztosítási szerződésben biztosított más kedvezmény esedékessége korábban következik be. Ebből következik, hogy az antedatált szerződés tulajdonképpen nincs is antedatálva, mert a kötvényből a szerződés megkötésének időpontja kétséget kizáróan megállapítható és a felek által közösen elfogadott fikció lényegileg csupán a biztosítás egyik lényeges eleme gyanánt szereplő tőkegyűjtési folyamat gyorsítását és a díjszámítás egyszerűbbé tételét van hivatva szolgálni.

A következő példa teljes mértékben megvilágítja az esetet. Ha ma kötök egy 20 évre szóló biztosítási szerződést, akkor ez azt jelenti, hogy a megállapított évi díjat életbenmaradás esetén 20 éven keresztül tartozom fizetni és a 20 év elteltével a biztosított összeg kifizetése esedékessé válik. Ha már most bizonyos érdekek arra késztetnek, hogy ezt a 20 évi időtartamot 16 évre rövidítsem, akkor ezt kétféle módon érhetem el. A biztosítóval megállapodhatom arra nézve, hogy 16 évre szóló biztosítást kötök és a megállapodás szerinti évi díjat fizetem 16 éven keresztül, vagy pedig megállapodhatom a biztosítóval abban is, hogy 20 évi tartammal kötöm meg a biztosítási szerződést, azonban a 20 évre kötött szerződést egy fikció alapján úgy tekintjük, mintha már négy évvel ezelőtt vette volna kezdetét és a szerződés megkötésekor már lejárnak tekintett négy évre járó díjat a biztosítási szerződés fizetésekor egy összegben fizetem, míg a következő 16 éven keresztül a 20 éves biztosítási szerződés szerint járó szabályos évi díjat tartozom fizetni. Az előadottak után természetesen fogjuk találni, hogy a biztosító maga részéről az utóbbi módot részesíti előnyben és pedig nemcsak azért, mert a befizetett biztosítási díj

szempontjából egy már több éve fennálló szerződéssel gyarapítja állományát — bár ennek fejében a biztosított még bizonyos engedményt is szokott kapni, amely már azért is megilleti, mert a biztosító már hosszabb időn keresztül nem viselte a kockázatot —, hanem a legtöbbször azért is, mert a kerek időre, a példa szerint 20 évre megállapított díjtáblázatot veheti minden további bonyolult számítás nélkül alapul és mégis a biztosított tetszése szerinti időpontban szabhatja meg a biztosítási szerződés lejártát.

A példából megvilágítást nyert az a fejtegetésünk, hogy az antedatált szerződés valójában a számítási technika egyszerűbbé tételét szolgáló fikción alapul, azonban lényegileg itt is a kockázatviselés időpontja a szerződéskötés időpontjával egybeesik. Ebből következik, hogy az első időszak gyanánt ebben az esetben is a szerződéskötés és időpontjától kezdődő időszakot kell tekinteni és a törvény szerint az első időszakhoz fűződő következmények is ehhez az időszakhoz fűződnek. Ez a szabály csupán annyiban módosul, hogy a kötvény kiadásakor, illetve a szerződés megkötésekor egy összegben fizetendő díj is az első időszakra járó díj hatálya alá esik és így az első időszakra járó díjnak tekintendő ebben az esetben a rendes egy időszakra eső díj, hozzáadva a szerződés megkötésekor egy összegben fizetendő díjösszeget.

Ha álláspontunktól eltérően nem a biztosítási szerződés megkötésének és a kockázatviselésnek ezzel egybeeső kezdő időpontjától számítjuk az első időszakot, hanem a fikció alapján lejárnak tekintett időre visszamenően a biztosítás kezdetétől számított elképzelt időszakot tekintjük annak, vagy a szerződés megkötésekor egy összegben fizetendő díjat tekintjük csak az első időszakra járó díjnak, mindkét esetben arra az abszurdumra lyukadunk ki, hogy valójában első időszak nélküli biztosítási szerződéssel találjuk szemben magunkat, ami a törvénynek az első biztosítási időszakhoz fűzött rendelkezéseivel is ellentétben áll és mindkét fél érdekeire nézve sérelmessé válhatik. A miénkkel ellentétes álláspont elfogadásával az első időszak teljesen elsikkadna. Ez élnéken emékeztet arra az anekdotára, amely szerint a takarékos ember az első kezdő vizitért lényegesen többet számító orvosprofesszorhoz ezzel köszöntött be első látogatása alkalmával: „Tanár úr kérem, már megint itt vagyok“.

Az első időszaknak az elsikkadása nemcsak a biztosítóra válhatik sérelmessé, mert megfoszthatja az első időszak perlésének jogától, hanem a biztosítottra nézve is kiszámíthatatlan következményekkel járhat, annál is inkább, mert a Kúriának egyik sokat vitatott újabb ítélete értelmében a folytatólagos, de külön írásban nem kötelezett biztosítási

díjakra kimondta, hogy ezekre nézve a biztosítót felszólítási kötelezettség nem terheli. Nagyon lényeges tehát ennek a megállapítása, hogy első vagy folytatólagos időszak díjáról van-e szó és ezért a kérdés tisztázása elsőrendűen fontos.

Az előadottakból szabályként leszűrhetjük, hogy az életbiztosítási első időszak meghatározásakor a szerződés megkötésének az időpontja az irányadó, ha a díjfizetési kötelezettség megkezdődésével egybeesik. Ha a díjfizetési kötelezettség csak a szerződéskötés utáni időpontban kezdődik, úgy az első időszak ettől a későbbi időponttól számítódik. A biztosítási szerződés kezdetének fikció következtében a szerződés megkötése előtti időpontra való előretolása nem vehető figyelembe az első időszakra járó díj meghatározásánál, amint a kockázatviselés kezdete is közömbös ebből a szempontból, ha nem esik egybe a szerződés megkötésével és a díjfizetési kötelezettség beálltával.

Dr. Friedmann Simon

A 44. számú jogegységi döntvényhez. A jogegységi tanács akként döntött, hogy a nagyobb gazdasági gép átvétele és használatbavétele egymagában véve nem zárja el a megrendelő kisbirtokost attól, hogy az alakszerűtlenül megkötött vételügyletnek vele szemben való hatálytalanságára hivatkozassék. Ez a jogegységi határozat a baleseti járadék valorizálatlanságát kimondó, de utóbb megváltoztatott 85. számú teljes ülési döntvényre emlékeztetően szerencsétlen. A kérdés gazdasági és jogpolitikai oldalait elhanyagolva csupán jogdogmatikai szempontból kívánunk a határozat érveivel foglalkozni.

A jogegységi határozat érvelésének egyik alappillére a községi hitelesítésnek a hatósági jóváhagyással való egyenlősítése. Ez az álláspont csak erőszakolt értelmezéssel állítható oda a törvényi rendelkezés tartalmául. Ha valójában hatósági jóváhagyás volna a hitelesítés, úgy a hatóság jóváhagyása a fél utólagos rendelkezésével semmiképen nem volna pótolható. Az pedig még a jogegységi határozat mellett is nyilvánvaló, hogy a megrendelő kisbirtokosnak lehet, hogy akaratnyilvánítása, amely az alakszerűtlenül megkötött ügyletet érvényhez juttatja. A határozat ugyan pozitíve nem utal arra, hogy a megrendelő fél milyen nyilatkozata, vagy ténykedése az, amely a jogügylet érvényességét vitán kívül helyezi, de a határozatnak abból a szövegezéséből, hogy a gép átvétele és használata egymagában nem zárja el a megrendelőt a hatálytalanságra való hivatkozástól, kifejezetten mutatja, hogy lehet a megrendelőnek oly ténye, amely a hatálytalanságra való hivatkozást kizárja, vagyis